

Kristoffer Collin
Forskningsrådgivare

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
U2021/03432

Remissvar slutbetänkandet Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65)

Göteborgs universitet lämnar härmed följande yttrande över rubricerat betänkande: Betänkandet rör förslag om utveckling av organisation, styrning, prioritering och finansiering av nationell forskningsinfrastruktur och vi ställer oss positiva till att det komplexa landskapet av forskningsinfrastruktur har utretts. Gällande utredningens förslag ställer vi oss positiva till:

- Att samla digitala infrastrukturer för forskning i en myndighet
- Fortsatt tillgång till polarforskningsfartyg

Göteborgs Universitet ställer sig inte bakom förslagen om den ökade politiska styrningen och ökade rapporteringskrav. Dessutom behöver flera av förslagen som syftar till att utveckla det nationella systemet för forskningsinfrastruktur utvecklas och förtydligas, detta gäller framförallt förslag om finansiering av nationell forskningsinfrastruktur och förslag om en ny myndighet för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse. I relation till detta behöver förslagen i större utsträckning behandla vad som sker med nuvarande finansieringssystem och det stora flertalet nationella forskningsinfrastrukturer som enligt utredningen inte är av särskilt nationellt intresse. Slutligen noterar Göteborgs universitet att utredningen inte tar upp hanteringen av internationell forskningsinfrastruktur som ofta är sammankopplad och integrerad med nationell forskningsinfrastruktur. Universitetet anser därför att förslag om utvecklingen av nationell infrastruktur även behöver ta hänsyn till hanteringen av internationell infrastruktur, som Sverige är medlem i eller samverkar med, i större utsträckning än vad som görs i utredningen.

Nedan utvecklas våra särskilda synpunkter:

Förslag: Samla digitala infrastrukturer för forskning i en myndighet

Universitetet ställer sig bakom förslaget att digitala infrastrukturer för forskning samlas i en ny myndighet, med operativt ansvar att koordinera stöd till forskare och lärosäten inom hela e-infrastrukturuområdet. Detta föreslås i enlighet med tidigare förslag inlämnat till regeringen från Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) och Vetenskapsrådet (VR). Det är viktigt att myndigheten kan hantera alla typer av forskningsdata, även sådana som innehåller personuppgifter eller annan information med restriktioner som hänsyn till rikets säkerhet. Universitetet anser att en ny myndighet för e-infrastruktur behöver vara på plats snarast. Förslaget om ytterligare utredningar och rättsliga prövningar skulle kunna fördröja processen med flera år.

Vidare anser universitetet att myndigheten bör instifta en rad rådsfunktioner gentemot lärosätena, övriga forskande myndigheter, regioner och kommuner, samt privata intresseorganisationer inom exempelvis näringslivet för att inom relevanta områden kunna föra strategidiskussioner utifrån forskningens behov. Myndigheten bör överta regeringens uppdrag från VR att främja och samordna Sveriges arbete med att införa öppen tillgång till forskningsdata samt medlemskapet i European Open Science Cloud (EOSC) och representation i berörda European Research Infrastructure Consortium (ERIC). Den bör därtill i övrigt överta befintliga internationella engagemang som ligger inom de infrastrukturer som ingår i bildandet av myndigheten. Myndighetens uppdrag i relation till Öppna data-direktivet bör tydliggöras.

Förslag: Fortsatt tillgång till polarforskningsfartyg

Universitetet ställer sig bakom förslaget om fortsatt tillgång till polarforskningsfartyg genom en nykonstruktion och att ett nytt fartyg ses som en samhällsinvestering. Alternativen att hyra plats på andra länders isbrytare eller hyra av isbrytare skulle innebära en ambitionssänkning för polarforskningen i Sverige som sannolikt begränsar tillgången till isbrytare för svenskledda forskningsprojekt.

Utredningen anser att en nykonstruktion kräver en avsevärd ambitionsökning avseende polarforskning och Sverige som polarforskningsland eftersom finansieringsbehovet ökar. Även om en ambitionsökning är positiv menar Göteborgs universitet att behovet av en ny forskningsisbrytare även finns med nuvarande, internationellt sett starka, ambitionsnivå. I arbetet kring en ny forskningsisbrytare behöver framtidens forskningsbehov och fartygets design och teknik utredas noggrant. Forskarsamhället och alla discipliner (exempelvis erfarenheter från Svenska Polarforskningssekreteriatets mångåriga konstnärsprogram) måste därför engageras tidigt i planeringen för ett långsiktigt och hållbart perspektiv.

Förslag: Utveckla den politiska styrningen

Göteborgs universitet ställer sig inte bakom utredningens förslag att strategiska beslut kopplas närmare regering och riksdag genom att forskningsberedningen skall omfatta de politiska partierna. Göteborgs universitet vill betona att prioriteringar och satsningar på forskningsinfrastruktur måste styras av vetenskapliga frågor och behov. Däremot ställer sig universitetet bakom förslaget att forskningspropositionen ska innehålla en långsiktig plan för forskningsinfrastruktur.

Förslag: Utökade rapporteringskrav

I direktiven för utredningen ska utredaren lämna förslag om finansiering av forskningsinfrastruktur. Utredningen konstaterar att det saknas fullständig, relevant och tillförlitlig finansiell information om forskningsinfrastruktur. Utredningen föreslår därför att ålägga ansvariga myndigheter ett rapporteringskrav som omfattar utgifter och kostnader för anskaffning, drift och förvaltning av forskningsinfrastrukturen. Göteborgs universitet anser att utökade rapporteringskrav skulle innebära en administrativ betungande börda för lärosätet och ser en risk att detta kan leda till överbyråkratisering om det införs som krav.

Göteborgs universitet vill dock betona att vi håller med om att ekonomisk särredovisning och rapportering av forskningsinfrastruktur är ett viktigt inslag för strategisk och långsiktig planering av forskningsinfrastruktur. Universitetet, likt flera andra svenska lärosäten, har redan etablerade och fungerande redovisning av forskningsinfrastruktur vilka bör användas istället för att införa ökade rapporteringskrav.

Förslag: En ny myndighet för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse

Utredningen föreslår att en ny myndighet för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse (infrastruktur med stort finansieringsbehov, särskild kompetens eller politiska behov). Utredningen nämner som exempel MAX IV, SciLifeLab, digital infrastruktur (SNIC mfl) vilka idag hanteras skilt från övrig nationell forskningsinfrastruktur. Göteborgs universitet stödjer inte utredningens förslag om en ny myndighet för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse. De uppdrag som utredningen anger för den nya myndigheten såsom prioritering, rådgivning och stöd, analys, uppföljning, internationell representation bör kunna hanteras av VR med ett utökat och omformat uppdrag och mandat. Universitetet anser att hantering och bedömning av forskning och forskningsinfrastruktur bör ske inom en myndighet eftersom de är integrerade och vetenskapliga behov och frågeställningar ska ligga till grund för prioriteringar och infrastruktursatsningar.

Göteborgs universitet anser att det finns många oklarheter i förslaget och att en ny myndighet riskerar att bli dyrare än nödvändigt. Den nya myndigheten föreslås ta över nuvarande uppgifter från Vetenskapsrådet som syftar till helhet i det komplexa forskningsinfrastrukturlandskapet, såsom prioriteringar och analys, samtidigt som myndigheten inte ska ha ansvar för finansiering av det stora flertalet nationella forskningsinfrastrukturer vilka är grundläggande för svensk och internationell forskningen.

Det nuvarande nationella systemet, eller ett liknande system, med prioriteringar, incitament, finansiering för banbrytande nationell forskningsinfrastruktur främjar samverkan mellan lärosäten eller infrastruktur som har stor påverkan på forskningskvalitet och internationell konkurrenskraft. Utan ett sådant system finns det risk att dessa banbrytande infrastrukturer inte genomförs av ett eller flera lärosäten. Dessa infrastrukturer är inte lika komplexa som de utredningen pekar ut som forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse men oerhört viktiga för svensk och internationell forskning.

Remissvaret har utarbetats av vicerektor för forskning, med stöd av Forsknings- och innovationskontoret, och föredragits på forskningsnämndens möte den 7 december, ledningsrådets möte den 9 december och rektors beslutsmöte den 16 december, efter inhämtande av synpunkter från fakulteterna, Universitetsbiblioteket och Svensk nationell datatjänst (SND).

Eva Wiberg, rektor

Carina Mallard, vicerektor för forskning
Kristoffer Collin, forskningsrådgivare